

Nr 61.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1923 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Under elfte huvudtiteln av den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på de propositioner om anvisande av medel för ändamålet, som kunde bli förelagda riksdagen, *dels* i punkt 5 till beredande av dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. för budgetåret 1923—1924 beräkna ett extra förslagsanslag av 1,900,000 kronor,

dels ock i punkt 41 till beredande av dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare för budgetåret 1923—1924 beräkna ett extra förslagsanslag av 500,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 9 mars 1923 avlåten proposition nr 211, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) godkänna propositionen bilagda, här nedan intagna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

2) medgiva, att kostnaderna för dyrtidstillägg åt änkor och barn samt övriga anhöriga efter befattningshavare i statens tjänst, vilka varit anställda vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och statens domäner eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar, må bestridas av de medel, av vilka vederbörande verks omkostnader i övrigt bestridas;

3) för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln såsom *extra* förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. ett belopp av 2,000,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare ett belopp av 550,000 kronor.

Det propositionen bilagda förslaget till kungörelse är av följande lydelse:

Förslag

till

kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

§ 1.

Dyrtidstillägg tillkommer sådana änkor och barn samt övriga anhöriga efter befattningshavare i statens tjänst, som äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd anstalt för pensionering av dylika befattningshavares änkor och barn, från Lunds universitets änke- och pupillkassa, från vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn eller från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas, i enlighet med vad i §§ 4 och 5 närmare stadgas, med ledning av det utav Kungl. Maj:t fastställda tal, som skall anses motsvara den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostnader. Nytt sådant tal äger tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat tal.

§ 3.

Dyrtidstillägget utgår i förhållande till ett för månad beräknat tilläggsunderlag, bestämt på följande sätt.

Uppgår den å månad belöpande pensionen till 125 kronor eller därutöver, utgöres tilläggsunderlaget av pensionens belopp.

Understiger pensionen 125 kronor för månad, motsvarar tilläggsunderlaget summan av pensionen och ett belopp av 30 kronor, dock att tilläggsunderlaget i sådant fall ej må överstiga 125 kronor och ej heller 160 procent av pensionsbeloppet.

§ 4.

Där annorlunda icke är i § 5 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgats, utgår dyrtidstillägget i förhållande till tilläggsunderlaget på följande sätt, nämligen:

1) till änka utan minderårigt barn, till ett minderårigt barn utan pensionsberättigad moder eller till två minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder: efter ett procenttal, motsvarande hälften av talet för levnadskostnadsökningen och i förekommande fall avjämnat till närmast lägre hela tal;

2) till änka med ett eller flera minderåriga barn: efter enahanda grunder, som i nästföregående punkt stadgats, med iakttagande likväl, att det sålunda beräknade dyrtidstillägget ökas med en tiondel för varje sådant barn;

3) till tre eller flera minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder: efter enahanda grunder, som i nästföregående punkt stadgats rörande änka med barn, därvid beträffande tre syskon skall gälla vad om änka med ett barn är stadgat, beträffande fyra syskon vad om änka med två barn är stadgat o. s. v.;

4) till annan pensionär än de i 1) — 3) omförmälda: på sätt i 1) är stadgat.

Dyrtidstillägg utgår ej å i tilläggsunderlaget ingående öretal, som överstiger fullt krontal. Vad av det beräknade dyrtidstillägget överskjuter helt krontal bortfaller.

§ 5.

Till änkor eller barn eller andra här ifrågavarande pensionärer, vilkas pensioner avpassats efter de förhöjda pensionsunderlag, som för befattningshavare blivit gällande enligt lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, eller enligt kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension eller enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 380) med bestämmelser för ordinarie tjänstemän vid lots- och fyrstaten i fråga om rätt till pension eller enligt den för landshövding från och med den 1 juli 1921 fastställda pensionsreglering, skall dyrtidstillägg å pension som här avses, utgå i enlighet med föreskrifterna i § 4, dock med iakttagande att det i nämnda paragraf omförmälda procenttal minskas med 13 enheter.

§ 6.

För den, som från mer än ett håll åtnjuter pension, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund för beräkningen av dyrtidstillägget; och skall, om någon av pensionerna

är av beskaffenhet, som i § 4 avses, dyrtidstillägg beräknas enligt bestämmelserna i samma paragraf men eljest enligt bestämmelserna i § 5.

Åtnjuter pensionär, som i § 1 avses, dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger pensionär såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, må för bestämmande av tilläggsunderlag jämlikt § 3 av denna kungörelse ökning av pensionsbeloppet äga rum, endast i den mån pensionen jämte avlöning, varå dyrtidstillägg utgår, icke överstiger 125 kronor för månad.

Åtnjuter pensionär, varom här är fråga, dyrtidstillägg såsom f. d. befattningshavare i statens tjänst, må för bestämmande av tilläggsunderlag enligt § 3 ovan ökning av pensionsbeloppet icke i något fall äga rum.

§ 7.

Dyrtidstillägg enligt de i § 4 av denna kungörelse stadgade grunder utgår jämväl till:

1) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare vid flottans pensionskassa;

2) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare med familjepensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3) pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

4) änkor och barn efter befattningshavare vid statens järnvägar, som dödats under förrättande av arbete i statens järnvägars tjänst, och till vilka änkor och barn på denna grund utgår ersättning enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift;

5) änkor och barn efter befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest de genom statens försorg uppbära pension eller understöd i sådan egenskap; samt

6) från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning pensionerade änkor och barn efter sådana befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilka antingen avlidit eller med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten.

Dyrtidstillägget beräknas i fall, som avses i 4), efter ersättningens belopp samt i övriga fall efter pensionen eller understödet.

§ 8.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan detsamma till fullo utbetalts, inträder stärbhuset i den avlidnes rätt; och utgår dyrtidstillägget i sådant fall för samma tid, för vilken pensionen får uppbäras.

§ 9.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått den ålder, då enligt de särskilda pensionskassornas reglementen eller eljest givna föreskrifter dess rätt till pension i allmänhet upphör.

§ 10.

Den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande dyrtidstillägg.

§ 11.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 12.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1923, från och med vilken dag kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 358) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. upphör att gälla.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Julin* väckt, till utskottet hänvisad motion nr 210, i vilken hemställts, »att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 211 måtte besluta att dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. må fortfara att utgå enligt nu gällande grunder.»

Beträffande motiveringen för detta yrkande tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär en reduktion av de nu utgående dyrtidstilläggen till änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst. De föreslagna nya grunderna synas utskottet väl avvägda, varför utskottet finner sig böra tillstyrka bifall till propositionen.

Enligt Kungl. Maj:ts förevarande förslag ökas dyrtidstillägget för änka med ett eller flera minderåriga barn med en tiondel för varje barn. Vid granskning av detta förslag har utskottet övervägt lämpligheten av att även för ifrågavarande pensionärer införa en bestämmelse om fast barntillägg efter samma grunder, som faststälts av riksdagen i fråga om i tjänst varande befattningshavare och av utskottet i utlåtande nr 60 föreslagits beträffande f. d. befattningshavare. En dylik anordning har emellertid befunnits sakna betydelse för de lägsta pensions-tagarna med ett flertal barn, vilkas dyrtidstillägg redan med tillämpande av Kungl. Maj:ts förslag uppgå till belopp, som motsvara full kompensation eller något därutöver. För övriga pensionärer skulle åter ett fast barntillägg medföra en försämring i jämförelse med det av Kungl. Maj:ts föreslagna procentuella tillägget. Med hänsyn härtill och då sistnämnda förslag synes äga vissa praktiska fördelar, har utskottet funnit sig böra biträda detsamma.

Enligt de grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., som fastställdes av 1922 års riksdag, skulle dyrtidstillägget reduceras för de pensionärer, vilkas pensioner anpassats efter de förhöjda pensionsunderlag, som blivit en följd av de genomförda lönerogleringarna. En motsvarande bestämmelse fastställdes jämväl beträffande dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, varvid dock tillika föreskrevs, att det sammanlagda beloppet av pension och dyrtidstillägg till pensionär med oreducerat dyrtidstillägg icke finge överstiga vad som skulle utgått till pensionär, vilken pensionerats i samma eller motsvarande befattning och som erhöle reducerat dyrtidstillägg. Något dylikt stadgande infördes emellertid icke beträffande änkor och barn.

På grund av att reduktionen av dyrtidstilläggen i en hel del fall gjorts större än som motsvarade förhöjningen av pensionsunderlagen, har det egendomliga förhållande inträffat, att efterlevande till befattningshavare, som avlidit *efter* den 1 juli 1920, erhållit lägre sammanlagt belopp av pension och dyrtidstillägg än efterlevande till befattningshavare i samma befattning, som avlidit *före* nyssnämnda dag.

Då denna olägenhet skulle kvarstå vid ett bifall till propositionen nr 211, har för utskottet framhållits önskvärdheten av sådan ändring

i grunderna för dyrtidstillägg åt änkor och barn, att nu berörda ojämnheter förhindrades.

Med hänsyn därtill att fastställandet av ifrågavarande pensionsbelopp icke ankommer på riksdagen, har utskottet, som icke varit i tillfälle att under den korta tid, som stått utskottet till buds, verkställa erforderlig utredning för ett överblickande av konsekvenserna av berörda ändringsförslag, icke funnit sig böra tillstyrka införandet av en bestämmelse i ifrågasatt syfte. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t vid framläggande av förslag i ämnet till nästa års riksdag tager sist berörda spørsmål under omprövning.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å den i ämnet väckta motionen, må

1) godkänna ovan intagna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

2) medgiva, att kostnaderna för dyrtidstillägg åt änkor och barn samt övriga anhöriga efter befattningshavare i statens tjänst, vilka varit anställda vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och statens domäner eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar, må bestridas av de medel, av vilka vederbörande verks omkostnader i övrigt bestridas;

3) för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln såsom *extra* förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. ett belopp av 2,000,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare ett belopp av 550,000 kronor.

Stockholm den 23 maj 1923.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Reservation

av herrar *Lovén* och *Höglund*, vilka yrkat, att det i slutet av § 5 förekommande uttrycket »13 enheter» må utbytas mot »10 enheter».